

Партияның XIX съездінің шілтпірлерін совет улус байырлап хулээп ап турар (1 арын).
Съездінің материалдарын чер-черде өөренип турар (1 арын).
Көздәде полит-чырылышкын (2 арын).
И. Ероцкий.—Ном салыглашкынның улам калбартыр (2 арын).

А. Тепанов.—Даштыкы интервен-тилерден ыраккы Чөөн-чүктүг хосталганының үжен чыл ою (2 арын).
К. Онга.—Нияттин мал ажылчы-че үрүлчү кичээгэй салыр (3 арын).
Х. Тембирел.—Бижик өөредилгезин удуртур (3 арын).
Аянныр сезонун органиастыг чо-рудар (3 арын).

А. Биче-оол.—Өлүк тывыккын сезонун районга чедишкын эрттирер (3 арын).
Болеслав Беруттун Варшавада чед бергени (4 арын).
Национал хамаарышпас чорукту дугайында айтырыг талазы-биле (4 арын).

БОТ-ШҮГҮМЧҮЛЭЛДИ БОЛГАШ АДААНДАН ӨРҮ ШҮГҮМЧҮЛЭЛДИ БҮГҮ ХЕМЧЕГ-БИЛЕ КАЛБАРТЫР

Партияның XIX съездінің шілтпірлерин, эш И. В. Сталинның төгүлүг чугаазын, оон «ССРЭ-де социализмнің экономик түрү проблемалары» деп чаа классиктик чогаалды партияды калбак массалар, бүгү совет улус канчаар-даа аажок улуг көдүрүлүшкүн-биле уткаан. Бистин Төрзөн чуртувус амгы үдөгези мишкаш каян-даа ыдыг улуг болгаш күчүлүг, долу амдыралчы күштүг болгаш чогаалдык энергиялык турбаан! деп бо хүннерде миллион-миллион совет кижилер мойдуу өзүгээр чоргоарал-биле чугаалап турарлар.

Партияның XIX съездінің шілтпірлерин, баштыкы болгаш башкы эш И. В. Сталинның коммунист нияттелди тургузары дээр демиселдин программасы болур гениалдык чогаалы совет улустун мурнунга улуг келир үени аядып, чаа-чаа маалдыгы чоруктарже содук кирип турар. Коммунист нияттеги шыгыгыгандыг удуртулганы-биле, эш Сталинның мерген башталганы-биле бешик сталинчы беш чылды чедишкынниг боттандыр болгаш социализмден коммунизмге төгүлүгүн оруу-биле бурунгаар улуг башкыны кылар деп чүвеге совет улус быжык түзүлдү.

Совет нияттелдин башкарыкчы болгаш удурткучу күжү болур Ленин—Сталинның партияды коммунист тургузушкунун канчаар-даа аажок улуг сорулгаларына мурнунда калбак массалар-биле болуун харылаазын улам быжыглап, бодунуң хүрээлини улам сырый катыштырып, партиядың херээ дээр, коммунизмнің херээ дээр демиселге партия организация бүрүзүнү партиядың кежигүн бүрүзүнүң ролон болгаш харысалгазын улам бедилеп турар.

Коммунист тургузушкунуң чаа-чаа чедишкыннер дээр демиселге партиядың солуугунас чегес. Бүгү партиядың ажылдык улук көдүрүлүш күнүнүң чегес шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел болур. Ол партияды быжыктырып, оң турар аргалык бедилеп, массалар-биле оон харылаазын калбартыр болгаш ханьялар, партиядың хүрээлини болгаш бүгү ажылчы чоннарын чогаалдыкы илпейки сайзырадыр.

Бот-шүгүмчүлелдин лозунгу бистин партиядың мыранның үдөгезинде турар. Ол пролетариат диктатуразының үдөгезинде турар деп эш Сталин 1928 чылда-ла чугаалаан. «Бир эвес бистин чуртувус пролетариат диктатуразының чурту болуп турар, а диктатураны чангыс партия, эрге-чагырганы өскө партиялар-биле үлешип турар база үлөжүп-даа шыдапас коммунисттерин партияды удуртуп турар болганда—бистин чазыгарлыгы бис боттарыны илередиң болгаш эдер ужурулг деп чүве тодаргай эвес бе, бир эвес бурунгаар шимчектеп турар болуу-вуса, оларны өскө кым-даа илеретпес болгаш эптес деп чүве тодаргай эвес бе. Бистин хөгжүдөвисти бурунгаар шимчектеп турар улуг күштерин бирези бот-шүгүмчүлел болур ужурулг деп чүве тодаргай эвес бе, эштер?»

Лениннің болгаш Сталинның айтышкынын удуртулга болдурган, коммунист партия болза, четпестерге эптешпес чоруктуң үдөгезин, боттарыга болгаш өскелерге-даа бедик негелдеп болур чоруктуң үдөгезин демиселдин болгаш чогаалдыкы улуг амдылдын бүгү чадарында коммунисттерни кижиздиң турган болгаш кижизидип турар.

Амгы үедде бот-шүгүмчүлелдин болгаш адаандан өрү шүгүмчүлелдин илпейкини хандылары, бистин четпестерини шүгүмчүлээр чоруктуң хөгжүлдүзү моондактап, шүгүмчүлелди боогдан, шүгүмчүлелди илест. сүрүп турарларын партиядың өжөөнниң дайзынны кылдыр көрүп, оларга улур кээргел чок демиселди чорудары онза чугула. Дайзының тилелгелиг доозулганы-биле болгаш дайын сөөлдөгү үеде

ажыл-агыйның улуг чедишкыннери-биле болбаштыр партияды, ажил агый болгаш өскө-даа организациаларның ажылында четпестерни болгаш чактырларны шүгүмчүлелди өзес көөр чорук калбарган. Чедишкыннер болза, бот-оожургалды, байыр-макталдыкы, барасканчыг таалаашкынын хөөннерин болгаш эрткен үеги алдар-ханыяа-биле чурттарының күзөлдериң төрүтүндүрген деп партиядың Төп Комитетиниң ажылының дугайында эш Г. М. Маленковтуң өтчөг илеткелинде айтып турар.

Партияның чамдык организациаларында организастыг болгаш идеологиялык чактырлар, ажил-агый болгаш өскө-даа организациалык ажил чорудулганында улуг четпестерни дугайы, бистин үлөтүрүвүсте болгаш көдээ ажил-агыйымыста ажыгалттынмай турар улуг кур күштерин барының дугайың херечилеп турар тодаргай фактылар XIX съездиге илередиң турган.

Бот-шүгүмчүлел болгаш ылангыя адаандан өрү шүгүмчүлел болза, бистин чактырларынды болгаш четпестерини, бистин кошканынды болгаш аарымысты илередиң болгаш аажып тирилээр ужурулг кол методуус кылдыр салынганы ырактала-ла долу эвес болгаш партиядың бүгү организациаларында эвес болуп турар. Партиядың болгаш күрүнениң амдыралыгыга шүгүмчүлелдин болгаш бот-шүгүмчүлелдин ролон чедир үлөшөйлөп турар, шүгүмчүлелди илест, сүрө бээр чоруктар партиядың организациаларында ам-даа бар болуп турар. Партияга боттарынык бедилгениниң дугайың төмөс батпазы-биле алгыжыл-ла турар, а херек кырында шүгүмчүлелге шылашпас, ону боой тулар, шүгүмчүлелди өжөөн хараар ыдыг ажилчакчылар база таваржып турар.

Партиянын болгаш күрүнениң эрге-ажыктырына дууштур, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди бюрократсыг өзү-биле көөр чоруктуң кандыг-даа фактылары-биле, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбаа-биле илестерилгеге шаштыктаар, оон-биле партия организацианың бот-тивынгыг чоруну өлүрүп, удуртулганын ат-алдыр партиядың массаларга баксыралды болгаш чамдык организациаларынын амдыралыгына бюрократтар-ның, партиядың өжөөнниң дайзын-нының аажы-чачылдык бадтыкы-рын оралдажыр бүгү кижилер-биле кээргел чок демиселди чорудары эрге-жөк чугула.

Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел болза, бистин партиядың күжүнүң демдээ болуп турар. Амдыралында дээлдерлик болгаш тилелге чоруп орап чүге күштүг партия бодунуң хууда четпестерин кам-хайыра чок шүгүмчүлелди бодунга чөпчээрээр деп эш Сталин өөредип турар.

Бот-шүгүмчүлел болгаш адаандан өрү шүгүмчүлел, ажилда четпестер-биле болгаш бистин нияттелдин амдыралында багай болушкунуң нар-биле демиселде ажылчы чонна-рының калбак массаларының илпейки-ди киржилгези болза, совет тургузуштуң долу демократизминде болгаш совет кижилерин бедик политиктиг медресдинде тодаргай херечиси болуп турар. Миллион-миллион ажылчы чоннарын чогаалдыкы илпейки болгаш бот-тивын-гыг чоруну, совет күрүнени быжы-ларын дугайында оларныкы сагыш салышкыны адаандан өрү шүгүмчүлелде илестир турар.

Бот-шүгүмчүлелди болгаш адаандан өрү шүгүмчүлелди хөгжүдөргө чүге кыйгырылган четпес. Капдыг-даа кадык шүгүмчүлелди демдегел партия организациаларына детким-чени ап, четпестерин илестиркини херек кырында чайлатып турар болза, четпестер-биле демисежир деп чүткүл массаларга чүге ынчан быжыгар, адаандан өрү шүгүмчүлел

чүгүле ынчаарда өзөр болгаш калбарар.

Партия организациалары болгаш партиягы ажилчакчылар, бистин бүгү удурткучуларымыс адаандан өрү шүгүмчүлелди калбартырып баштап, шүгүмчүлелди ак-сеткилдиг көөрүнүң кичээн көргүзөрин партияды негеп турар. Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырып, коммунисттерни четпестерге эптеш чок болур чорукка кижизилерин партиядың чер-черде бүгү организациалары хандырар ужурулг деп Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының XIX съездинге хулээп алган Уставында чугаалап турар.

Партия организациаларының, бүгү удурткучуларың, ылангыя партиягы ажилчакчыларын хулээлгези болза, организациаларын болгаш албан черлериниң ажылында четпестерни ак-сеткилдиг совет кижилер дилими-биле болгаш коргуш чокка шүгүмчүлелдин таарымчалык байдалдарны тургузары болур. Бүгү организациаларга хуралдарын, активтерин, пленумнарын, конференцияларын ролон бедилер, олар дилдиң болгаш чидиг шүгүмчүлелдин херек кырында калбак индири болурун чедип алыры эргежок чугула.

Партия, совет, ажил-агый өскө-даа организациаларын ажылында четпестер-биле туруштуг демисел—бүгү партиядың хүн-бүрүдөгү херээ, коммунист бүрүзүнүң хулээлгези. Партия кежигүнү болза, бот-шүгүмчүлелди болгаш адаандан өрү шүгүмчүлелди калбартыр, ажилда бар четпестерни илестир болгаш оларны зууткаарың чедип алыр, ажилда бар чедишкыннерге байырлап тайбызыраар болгаш оожургаар чорукка удур демисежир. Шүгүмчүлелди кызар чорук улуг хоралыг чорук болур. Шүгүмчүлелди кым-на дуй шавар, ону байыраашкын-кын-биле болгаш мактанышкын-биле солуур болдур, ол кижипартияның хүрээлиниң туруп шыдапас деп Уставта чугаалап турар.

Ажилда бар четпестерни арын-нуур барымдалавай, партиядың Төп Комитетинде чедип партиядың удуртур органына медээлээр коммунист бүрүзүнүң хулээлгези деп партиядың Уставында айтып турар. Партия кежигүнү ажылдык таарымча чок байдалың чажыгар, партиядың болгаш күрүнениң эрге-ажыктырына когарал чедире шын эвес чорудулгалары оюп эрте бээр эрге чок. Партия кежигүнүнүң ол хулээлгезин күсүлдеринге кым шаштыктаар болдур, ону партиядың күзөт-соруунуң үреглекчин деп көргөш, шыгыкы хемчег көргүзөр ужурулг.

Бот-шүгүмчүлелди болгаш адаандан өрү шүгүмчүлелди улам ынай калбартырына парлага улуг рольду болур. Бистин солуштарымыс хулээлгези болза, ажылчы чонна-рының чагааларын боттарының арын-нарына доктаамал парлап, партия организациалары-биле, партия кежигүнү эвес ажылчынар-биле, солхозчулар болгаш албан-хаакчылар-биле боттарының харылаазын быжыктырыр, боттарыны автор активни калбартыр, четпестерни чайларды дээр, коммунист тургузушкунга чаа-чаа чедишкыннерни чедип алыры дээр демиселч массаларны хандыдып кириери болур.

Бистин Төрзөн чуртувус бодунуң күштерин чечектелишкынде турар болгаш чаа-чаа чедишкын-нерже чоруп орап. Улус массаларының чогаалдыкы илпейки хөгжүтүшпаан, партия организациаларының бүгү ажылын коммунист тургузушкунуң улуг сорулгаларынын денелниче көдүрүшпаан, Ленин—Сталинның партияды совет күрүнени күчүзүнүң улам ыпайгы, бүгү таладык быжыгышкынын, социализмден коммунизмге хөгжүлдүң оруу-биле оон чедишкыннерин бурунгаар шимчээшкын хандырар. («Правданың» октябрь 22-де мурнуку чүүлү).

Партияның XIX съездінің шілтпірлерин совет улус байырлап хулээп ап турар Күш-ажылчы чаа тилелгелерге

Партияның XIX съездінің төгүлүг шілтпірлерин болгаш эш И. В. Сталиннің чугаазы Москва-ның бүдүрүлгелеринде күш-ажылчы чаа көдүрүлүшкүнү хайыктырып үндүргөн. Улуг Октябрьниң соци-алистиг революциясының 35 чыл оюнга алдар кылдыр стахановчулар, бригадалар, участоттар болгаш эл-чегиниң ажылчылары чаа бедиткен хулээлгези ап турар.

«Динамо», Киров аттыг заводта Каманың суг күжү-биле ажилдар элктри станциясынын тудукчуларынын чагыларын күсүдөп турар.

Участоттарың стахановчулары онза сорук киришкын-биле ажилдап турар. Бир дугаар механик белет-келниң цехиниң слесарлары эштер Макаров болгаш Осипов кылар ажылдык хуусаазын дык кызырып, эптеп тургузар 4 ажылды дооскан.

Петр Алексеев аттыг чуга сукно кылар фабриканың коллектив боттарының хулээлгелерин стахановчу херектер-биле быжыглап турар. Күш-ажылды чаа өзү-биле органиастааш, бир цехтин ажылчылары дерилделерин бүдүрүкчүлүгү 34 хуу бедиткен болгаш октябрьның

баштайгы чартында дүктен кылган немелде 7 муң метр пестү белет-кээш, онаалдазын чедишкынниг күсүткен. Бүгү бүдүрүп үндүрген продукция бир дугаар сорттуг.

Ийн дугаар подшипник заводун стахановчулары «чуртка эң эки шынарлыг подшипниктери бээр» деп кыйгыгы-биле ажилдап турар. Леваев, Аносов, Саломатин оларны удуртуп турар пехтери хүн бүрүде бүдүрүлдө онаалдазын дык ажыр күсүдөп турар.

ИВАНОВО. Кохомскийниң хөвөс-саазында пес кылар комбинаты эр кижилерин сорочкаларын, херээженнериң блузкаларын болгаш бичин уругларын платье-лерни кылар эки чурумал-каасталгалыг пестүн баштайгы кезең бүдүрүп үндүргөн. Чартык торгу пестериниң масса-лы бүдүрүлдө эгелзэн. Чыл төңчүзүңгө чедир комбинат бедик сорттуг хөвөс-саазында кылган 600 муң ажыг метр пестү бүдүрүп үндүрүр.

Сосновскийниң пес ажилдап кылар фабрикасы хөй он чуруктардыкы сиптеги бүдүрүп үндүреринче эгелеп келген. Областың өскө-даа терлерде пес бүдүрүп үндүрер чедери база чаа пестерни кылып эгелзэн. Дөртүк кварталда ол черлер 1,5 миллион метр пестерни ажилдап кылар.

II айларның планын күсүткен

БАКУ. «Орджоникидзенефть» трестиниң тоску тывыккын коллектив «Азнефть» катыжышкындында бир дугаарында нефть тывыккынды II айның планын хуусаа бертике күсүткенниң дугайында рапорттааннар. Нефть тывыккын коллектив дүн-хүнде нефть тывыккын он тонна улгатырган. Кывар чүүлүн бот-үнезиң чигедириниң күсүлү-биле бүдүн чатык миллион ажыг рубльды камнап алган.

Эш И. В. Сталинның төгүлүг чугаазында болгаш партиядың XIX съездінің шілтпірлеринге сорук кирген нефтичилер бешик беш чыл планының талазы-биле съездиниң директиваларында төлөвилетинген харысалгалыг онаалгалары күсүдери дээр демиселди чаа күш-биле чорудуп турар. Улуг Октябрьниң 35 чыл оюнга чедир мурнакчы тывыккын коллективни пландан ажыр чуртка муң тонна кывар чүүлү бээрин хулээнген

Тудуг бригадында ЧАА-ХӨЛ (телефон-биле)

Кызыл-Дагга «Бурунгар» колхозтуң тудуг бригады (бригадир коммунист эш Байыс) съездиге уткуштур алган хулээлгелери, оон төгүлүг шілтпірлерин таныжып тура база түнчеп көргөннер.

Бригада съездиге күш-ажылчы белек кылдыр чурталганын 5 чаа бажынарны, 60 инекке, 40 ызаага, 600 кушка, 40 атка, 20 хаванга кажаяларны кылып дооскан, база 7 кажаяларны септзэн.

Тудугда 35 кижип доктаамал ажилдап турар. Олар чедишкын-нерни быжыглавышаан, улам бедик көргүзүлгөр дээр ажилдап турарлар.

ТУРАН. (Телефон-биле)

Хем райулетпур комбинатында партиядың организациаларының XIX съездінің материалдарын өөренир бөлүмнерин бүдүрүлгениң цехтер айы-биле органиастаан.

Бөлүмнериниң дыннакчылары съездин ажалдарда эш Молотовтуң эге чугаазын, эш Маленковтуң база эш Хрущевтуң илеткедери, ылангы башкы Сталинның төгүлүг чугаазын эң кичээгэйлиг ханы өөренип эгелзэн.

Парторганизацияның пропагандистери Миронова, Жаров, Костенков олар съездиниң материалдары белекелдиг, амдыралда чыкестерге холбаштыр тайылбырлап турар.

ТООРА-ХЕМ (радио-биле)

Тожу райунуң ажылчы чоннары партиядың XIX съездінің материалдарын октябрь 20-ден эгелеп өөрени берген.

Район төвүнде организастатынган 5 кезек бөлүмнөр съездиге эш Молотовтуң эге сөзүндө өөренип эгелзөннер.

Районуң колхозтарында, сумуларында организастатынган бөлүмнөр диннакчылары съездиниң материалдарын онза кичээгэйлиг таныжып турар.

Сорук киришкын

Кызылдың № 2 ортумак школарының өөреникчилери партиядың XIX съездінің ажилдап турган хүннери бедик түнчелдеп өөредилге, эки сагылга-чурум-биле демделеп эрттиргеннер.

Партияның XIX съездінің чыылдар дугайында ВКП(б) ТК-ның дынаады чарлатынганында бээр школының бүгү-ле класстарына хуралдар удаа-дараа эртикел, өөреникчи бүрүзү чүгүле тергин эки өөренирн хулээнген турган. Оон бээрги үеинде бүгү дугузунда чангыс-даа өөреникчи багай демдек ол көрбөзүн. Өөреникчи бүрүзү кичээл санында чүгүле «4», «5» демдектерин ап калган. Школаның бүгү өөреникчилериниң иштинде ылангыя Х. Тавак-оол, Р. Серин, В. Аглин, О. Юлдап, Н. Кыргыз дээр, ол чижектик өскө-даа өөреникчилер онза шыгарааннар. Совет школа-чылар дээр, Коммунист партия-астыны, Совет чазаастыны, улуг башкымыс Сталинның хүн-бүрүдөгү сагыш салышкыныга хары кылдыр, моон сонгаар-лаа тергин эки өөренирн өөреникчилер чангыс үн-биле хулээнип турар.

САМАГАЛДАП. (Телефон-биле)

Тес-Хем районунуң ажылчы чоннары партиядың XIX съездінің материалдарын таныжып турар. Район төвүнде партиядың кежээки школарының пропаганди эш Эйдinov эш Маленковтуң илеткелин таныжы-рары дооскан. Ам эш Сталинның төгүлүг чугаазын өөредип турар.

Берт-Дагда пропагандист эш Бархотов бешик беш чыл планының талазы-биле директиваларыны областын мурнунда салган ажил-агый сорулгалары-биле холбаштыр өөредип турар.

МУГУР-АКСЫ (радио-биле)

Партияның XIX съездінің шілтпірлерин Мөңгүн-Тайга районунуң ажылчы чоннары улуг көдүрүлүшкүн-биле таныжып турар.

Партия райкомунуң секретары эш Лопсан-Серенин редакцияга дынна-натканы болза, съездиниң материалдарын чон ортузунга таныштырар 24 пропагандисттерниң семинарың организастап, оларны хамаарышкан материалдары-биле хандырган.

Амгы үеде район төвүнде 5 кезек, көдээ черлерде 8 кезек бөлүмнөрдө эш Маленковтуң илеткелин өөренип эгелзэн. Аңаа холбаштыр ажылчы чон чаа, улам бедиткен хулээлгелерин ап турар.

ШАГААН-АРЫГ (телефон-биле)

Улуг-Хем района улгаттыр катышкан Ленин аттыг колхозтуң кежигүнери башкы Сталинның төгүлүг чугаазын, съездин ажалдарда эш Молотовтуң эге сөзүн онза кичээп-гелгелг өөренип турар.

Партияның XIX съездінің шілтпірлерин пропаганда эш Той-дуг-оол эки башкылап, ону областын амдыралыгына холбаштыр өөредип турар.

Муң-муң метр чаа пестер

ИВАНОВО. Кохомскийниң хөвөс-саазында пес кылар комбинаты эр кижилерин сорочкаларын, херээженнериң блузкаларын болгаш бичин уругларын платье-лерни кылар эки чурумал-каасталгалыг пестүн баштайгы кезең бүдүрүп үндүргөн. Чартык торгу пестериниң масса-лы бүдүрүлдө эгелзэн. Чыл төңчүзүңгө чедир комбинат бедик сорттуг хөвөс-саазында кылган 600 муң ажыг метр пестү бүдүрүп үндүрүр.

Сосновскийниң пес ажилдап кылар фабрикасы хөй он чуруктардыкы сиптеги бүдүрүп үндүреринче эгелеп келген. Областың өскө-даа терлерде пес бүдүрүп үндүрер чедери база чаа пестерни кылып эгелзэн. Дөртүк кварталда ол черлер 1,5 миллион метр пестерни ажилдап кылар.

Байырлагга уткуштур чаа күш-биле

Кызылдың Раскова аттыг даары-нылга комбинаты бо чылдың баштайгы 9 айларында бүдүрүлге программасын нийти продукция талазы-биле 104,5 хуу, барааның продукция талазы-биле 120 хуу күсүткен.

Бүдүрүлгедө мурнакчылар өзүп, онаашкан ажылыга мержежил бедилеп турар. ылангыя платье дааракчызы Семенова бодунуң онаалдазын үрүлчү 125 хуудан ажыр күсүдөп турар. Эр улустарынын даштыкы хептериниң мастери Юрьев база Абс-казов олар мурнуку одуругну чаа-лап алган.

Даарыкчыларын коллектив амгы үеде Октябрьниң революциясының 35 чыл оюнга уткуштур чаа, улам бедиткен хулээлгелерлиг ажилдап турар.

ОКТОБРИН ЭПТЕП КӨРГӨЗӨР!

Улуг Октябрьниң 35 чыл оюнга алдар кылдыр

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Петров-ский аттыг металлургия заводунда мурнакчы мартеваның кан эзилди-рикчилери Улуг Октябрьниң 35 чыл окунга алдар болдурган күш-ажыл-чы ээлчегни чорудуп турар. Олар

он айларын программаны күсүт-пишаан, октябрь 21-де ноябрын улуун берип эгелзэннер. Стахановчу методтары калбаа-биле ажылашы-шаан, кан эзилдикчилери марте-верниң эң бедик бүдүрүкчүлүгүн чедип ап турарлар.

Эштер Цощко болгаш Мурских олар эзилдиктерин деңиз талазы-биле нормаларын ажырып, каңны дүрген эзилдиктерин методун ажылап тургаш, бир хүн дугузунда 40—50 тонна металлды немей берип турарлар.

КӨДЭЭДЕ ПОЛИТЧЫРЫДЫШКЫН

Партия өөредилгезин организастыг эгелээн

Партия чырыдышкынын системанын өөредилге чылын организастыг болгаш белик идея деяндалг эрттеринге белеткел ажилдарын Барын-Хемчик районун партия организациялары эки чоруткан. Дынакчыларнын составын билинин денелин, күзелин барымдаалап тургаш таарыштыр хуваан тургускан. Четчир санын пропагандаист кадрларны чайгы үедө белеткен аш даан. Бо өөредилге чылында районда 16 кичи дынакчылыг партиянын кезээки школаны, «ВКП(б) төгүзүнү» допчу курзун өөренер бирги болгаш ийги чылдын 245 кичи дынакчылыг 15 бөлүмнөри, И. В. Сталинның биографиязын өөренер 76 кичи дынакчылыг 5 бөлүмнөри, бирги болгаш ийги чылдын 133 кичи дынакчылыг 10 политшколалары ажылдап эгелээн. Марксизм-ленинизмдин теориязын 61 активчилер бот-кичээл-биле өөренер. Партия чырыдышкынын системасында ийитизи-биле 530 кичи хаара туттунган, оон иштинде 230 кичи коммунистер болуп турар.

Райондук партия чырыдышкынын системанын өөредилге чылы эгелээринин мурнунда КПСС райкомун пропагандаисттерин чоңуладу хуралын чыылдыргаш. Бо өөредилге чылында оларнын мурнунда турар сорулгаларын тайылбырлап берген.

Партия чырыдышкынын системанын өөредилге чылы октябрь 15-те организастыг эгелээн. Кызыл-Мажалыктын ортумак школанында, райплада, «Барлык» совхозта, «Комсомол 30 чыл ою», «Большевик», «Кызыл тараачын», «Победа», «Совет Тыванын 5 чыл ою» колхозтарда «ВКП(б) төгүзүнү» допчу курзун өөренер бөлүмнөр болгаш полит-

школалар баштайгы кичээлдерин организастыг белик денделге эрттерингенер, дынакчылар кичээлдерге колдуунда бүрүн киришкеннер.

Оон-биле кады өөредилгенин баштайгы хүннеринде четпестер база бар болган, чүд дээрге, Аксы-Бардыкта «Ленин орну» колхозта политшкола, бөлүм өөредилгени озалдашкын-биле 16-да эгелээн, районун көдээ ажил-агый килдизинде «ВКП(б) төгүзүнү» допчу курзун өөренер бөлүмүнүн дынакчылары пропагандаист эш Огаринниң келбейн барганындан чыылгаш, анаа-латай берген. Ворошилов аттыг колхозта «ВКП(б) төгүзүнү» допчу курзун өөренер бөлүмүнүн дынакчыларынын чүглө 50 хуузу баштайгы кичээлге киришкен. Оон ангыда «Победа», «Совет Тыванын 5 чыл ою», «Ленин орну», Ворошилов аттыг колхозтарнын даргалары политшколаларны болгаш бөлүмнөрин өөренер байч болгаш чырыкты биле хандырбааны дыка четпес. Райпо баштаар черинин керосин, лааны болгаш саазын, карандашты колхозтарда магазинерге үндүрбөни, дынакчыларга чугула херектин, И. В. Сталинның биографиязы, политшколаларга өөренер темалардыг номнун чок болуп турары кичээлдерни чогууру-биле чорударына шаптык ужураштырып турар.

Ам сорулга болза, баштайгы кичээлдер үезинде көзүлген четпестерни дарый узуткаары дээш партия райкомун болгаш эге организациялар чогуур хемчеглерни алыр чугула.

Х. МИЖИТ-ДОРЖУ,

КПСС-тиң Барын-Хемчик райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизинин эргелекчизи.

Баштайгы кичээл

Чаа-Хөл районда партия өөредилгезин октябрын 15-те бүрүн эгелдей берген. Партиянын кезээки школы орус болгаш тыва дылдарда 2 кезек өөренип кирген.

Тыва дылда өөренип турар школа кичээлинин баштайгы шагында организастыг айтырыг чугаалашкан. Ол бөдүк эртен өөредилге чылында «ВКП(б) төгүзүнү» допчу курзунун баштайгы үш эгелерин дооскан, ам дерткү эгелен уламчылар. Бичаарда кичээлдин шынары багай эвес туннеди көргүскен. Влангыя Чыдак, Севилбаа, Дукар, Дайгыранза мышкаш шак үспес, белеткелдиг өөренип турган дынакчылар хөй турган.

Моон-биле кады эрткен чыдагы турган четпестерни моон сонгаар каттап-тазына база демделгэн. Влангыя география башкылар пропагандаист Тары-Сюрюн октябрдан январга чедир 3 ай ажык кичээл чорутпаан. Ол ышкаш үргүлчү озалдаар чамдык үелерде белеткел чок болгулаар Норбу, Олай-оол, Чанчы, Кочаа оларнын үлегер чогуун дынакчылар шүгүмчүлөп турган.

Өөредилгенин баштайгы хүнүнде 13 дынакчылардан 12 кичи кичээлдээн. Олар өөредилге шагы үзер, кичээлге белеткел чок келир чикжетки четпестерни узуткаарын баштайгы организастыг хуралына шийттирлеп алганнар.

Х. КУНГАА.

Четпестерни баш удур узуткаар

ВЛКСМ-нин Эрзин райкомуну бо чылын беш комсомол эге организацияларынын чанында эге политбөлүмнөри организастаан. Бөлүмнөрин дынакчыларында комсомолчу аныктардан 61 кичи санатынып турар. «Сталинчы орук» болгаш «Кызыл сылдык» колхозтарнын комсомол организацииларынын чанында бөлүмнөриниң дынакчылары баштайгы кичээлдерге шупту кээп олурускааннар. Ол бөлүмнөриниң пропагандаистери эштер Союн-оол биле Шынгын башкылаашкына эки белеткелдиг келгенин бирги кичээлдерин белик идеяны денделге эргекен көргүскен. Районун аныктары бешки беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директиваларын бөлүмнөриниң баштайгы кичээлдеринге өөренген.

Районун комсомол организациилары бижикти билбес болгаш биче билер чорукту узуткаарынын бөлүмнөринге хөй аныктарны кииргилээн. Шупту 11 бөлүмнөри чоңун чурттап дөвискээриниң аайы биле таарыштыр организастаан.

Политикти өөредилгенин база бижик бөлүмнөриниң дынакчылары өөредилге литературалары болгаш көргүзүг материалдары-биле, саазын, карандаш-биле багай хандыртканнар. Ындыг байдал өөредилгеге шаптыктыг болуп турар. Бо талазы-биле сагыш салып дузалаар ужурулгубу область организациялары боттут хемчеглерни алыр херек.

В. БЫШТАК-ООЛ.

Организастыг байдалды күштедирер

Танды районун дөвискээринде комсомол эге организацияларынын чанында политшколаларнын болгаш бөлүмнөриниң хөй кезин өөредилге чылынын баштайгы кичээлдерин октябрь 15-те эгелээн.

ВЛКСМ райкомунун чанында партия төгүзүн өөренер бөлүмү (пропагандаист эш Шохина), харылзааның район конторазынын коллективинде политшкола (пропагандаист эш Сырчин) бирги болгаш ийги кичээлдерни организастыг белик идеяны денделге эрттиргеннер.

Бичаала-даа, райондук комсомол чырыдышкынын херзінде четпестер бар. «Чаа орук», «Революцияны чалбыкчы» колхозтарнын аныктарынын политикти өөредилгези пропагандаистер-биле хандырбаанын ужурунда эгелээнен. Чамдык политшколаларнын болгаш бөлүмнөриниң хөй-хөй дынакчылары эге кичээлдерге келбээн.

Комсомол райкомун аныктарнын политикти өөредилгезинге организастыг байдалды күштедирер херек. П. ПАВЛУШКИНА.

Ном садыглаашкынын улам калбартыр

Коммунистг парлаганын өзүнге, номга бистин областың чоңу бугу совет улус-биле бир дөмей, канчаар-даа аажок ынак. Маадырлыг чоруктуң, Төрээн чуртунга ынакшылдың, тулчушкунга болгаш кушаажылга кызыкмаккай чоруктуң соруу кирички үлегерлерин тыва улус совет литературанын чогаалдарындан таныжып көрүп турар.

Партия болгаш чазактың хүн-бүрүдөги сагыш салышкыны номну ажилчы чоңарны эң калбак масаларына чедирип болдурарын хандырып турар. Ол сагыш салышкынын, ном парлап үндүргүзгенин чайгыш чокка өзүп турарындан тардагы илереп турар. Марксизм-ленинизмниң классиктериниң ажилдарын, уран литератураның чогаалдарын, билигин янзы-бүрү адырларын талазы-биле номнарын 119 дылдарга миллион-миллион тиражтар-биле үндүрери чүглө тилээн социализмин чуртунга боттанып болур. Совет эрге-чачырганын чылдарынын дургузунда марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарынын 347 экземпляр номнары парлатынып үнген. Уран литератураны парлап үндүрериң тиражы 1951 чылда 1940 чылдынга денээрте, 4 катап өскөн. Эртем болгаш көдээ ажил-агый талазы-биле чогаалдарың тиражы ийи ажыг катап улгаткан.

Номнарын тыва дылда парлап үндүрүп турарынын канчаар-даа аажок өзүлдөз болгаш ном талазы-биле негелделерин улгадып турары тыва улустуң культуразынын чайгыш чок өзүлдөзүн херечилеп турар. Областын ном үндүрер чери 1950 чылда 350 муң рубль түңгө номну, парлап үндүргөн болза, ам чүглө 1952 чылдын планын өзүлгаар бир миллион ажыг рубльге парлап үндүрер ийикче, азы 1950 чылга дөмөйлээрте, номнарын ады 39 хире, экземплярлары 172 муң кылдыр көвүдээр. «ВКП(б) төгүзүнү» допчу курзун», улустарнын баштыкчызы И. В. Сталинның допчу биографиязын, И. В. Сталинның «Ленинизмниң айтыргалары» деп номун, Пушкинниң, Лермонтовун, Горькийниң, Шолоховтин, Островскийниң болгаш өскөлөрүн-даа чогаалдары тыва кижилер номчуур аралгы болганнар.

Номну массаларге непередиң чедирерин чугула чүгүл болза, ном садыглаашкынын четкизин калбартыр болур. Тывага совет эрге-чачырганын чылдарында ном садыглаашкынын четкизи дыка калбарган. 1945 чылда ном садыг чангыш турган болза, ам 17 ындыг салдылар, 6 хире киоскилер, библиотека коллекторлары бар. Ном садыглаашкынын системасында ном садыглаашкынын ботландырып турары 1945 чылда 286 муң рубль турганындан 1951 чылда ийи миллион рубль четкен.

Партиянын XIX съездининиң директивалары болза, ном парлаа-

зын дыка улгатырарын көрүп турар. Ол чорук чүглө магазинериниң четкизин калбартыр эвес, харын ажилдап турар магазинерни улам калбартып, ном садыглаашкынын культуразын бедидерин ном садыглаашкын организастаарына хүлээдирип турар. Бо чылдың дөрт дугаар кварталында Чадаанага, Суг-Аксынга, Кызыл-Мажалыкка болгаш Тээлиге ном магазинериниң тудуушкунун чорударына херекчилер дөвөндетинген. Ном садыглаашкынын тудуушкунун херээн райкукомнар боттарынын холдарына ал, оун эң кыска хуусаанын иштиңде доозары-биле чугула хемчеглерни ап чорудар ужурулуг.

Чоңун ортузунга номну пропагандалаарынын болгаш непередириң талазы-биле ажилды улам экижилер сорулга-биле 1952 чылдың октябрь 15-тен ноябрь 15-ке чедир областьын үшкү ном садыглаашкынын айың чорудар деп ВЛКСМ-нин Тыва обкомунуң бюрозу шийтиргилээн. Бо ном садыглаашкын айынын сорулгазы болза, амы-хууда библиотекаларны тургузарына болгаш чааа номнар-биле долдуруп аларына дузалаары, хөй-интинниң болгаш школаларнын библиотекаларынын ном фондузун долдурары. марксизм-ленинизмниң классиктериниң, биология эртеминиң, Сталинчы шаңналдың лауреаттарынын чогаалдарында тургустунган эге библиотекаларын колхозтарга тургузары, партия, комсомол чырыдышкынын четкизин, үш чыл хуусаалыг агрозоотехника курстарын номнар-биле хандыраы болуп турар.

Ном садыгларынын чанында «ном непередилгезинге дузалаар чөвүлдер» чугула рольду ойнаар ужурулуг. Ол чөвүлдер сөөлгү үедө боттарынын ажилын соксаткан. Комсомол райкомнары болгаш база партия райкомнарын пропаганда болгаш агитация килдистер «ном непередилгезинге дузалаар чөвүлдериниң» ажилын боттарынын удуртулгазына алыр чугула.

Чорутунуп турар ном садыглаашкын айында оон мооң мурнунда канчаар чорутунуп турганынын дуржулгазын ажыглаары чугула. 1951 чылда чорутунган ном садыглаашкын айында комсомолчularнын болгаш аныктарнын ийи чус хире хуралдары болгулап, аныктарын амырдыралыга номун ужурдусынын дугайында, ном садыглаашкын айы эрттеринге аныктарын кирилжизиниң дугайында айтыргаларны чугаалажып турган. 61 лекцияларын чоруткап, номчучуларнын 74 конференцияларын эрттирген. 620 хуу библиотекалар тургустунган, ном тардылгазынын үезинде 145 ном дажыкчылары киришкен. Олар беш муң хире номнарын садыглааннар. Он ажык актынын ном тардыкчылары ВЛКСМ обкомунуң хүндүлүг бижиктери-биле шаңнаттырганнар. Оларнын иштинде

Каа-Хем районда П. Шипилина, А. Неволина, З. Вяткина, Чөөн-Хемчик районда М. Каурова, Е. Аста-нин, Т. Родченко, В. Чоха болгаш Сүт-Хөл районда Дежий олар бар.

Ном садыглаашкын айынын үезинде, мурнунда эрттирген ном садыглаашкын айында турган бүтү четпестерни катап болдурбазын бо даар ужурулуг. Организас-массалыг ажилды иденкейжидип, оргкомитеттерни чүглө районнар төптөринге эвес, харын бүгү суму Советтеринге тургузууп, ном дажыкчыларына хынаатынган иштери шилип ал, ном садыглаашкынын, хереклекчилер кооперацияларынын магазинериниң ном фондуларын корум-чурумга кирип, литературанын каткол бөлүктөрүнүн талазы-биле номчуур номнарын сүмөлөп турар дазыларын кылып аскалар херек.

Эрткен ном садыглаашкын айында ышкаш, хереклекчилер кооперациязын четкилери, Золотопро-дснабтын алдын уургайларынын ажилдакчыларын хандырып турар магазинерни болгаш Союзпечать киоскларын ном садыглаашкын айынын чорудулгазына киришейн баар чорукту болдурбайн, ол черлернин анаа кирилжизин хандыраар. Бистин чогаалчыларвыс, шүткүчүлери болгаш ном үндүрүкчүлери бис бо чугула херектен мырынай озаланчак болуп турарлар. Ном айны эрттирип турда, олар боттарынын чогаалдарынын, окулгаларынын ду-айында номчукулар-биле беселдери кылып, ном үндүргүзгенин талазы-биле оларнын шүгүмчүлөдиг чугааларын дынап, оларнын кан-дыг-калдыг номнарын номчускап турарын билеп алыр ужурулуг.

Аныктарнын амырдыралыга номнуң ужурдусынын дугайында мас-салыг ажилдарны бүгү школаларга организастап, ном непередилгезинге бүтү школаларны хаара тудар болгаш школалар бүрүзүнүн иденкейлиг ном тардыкчысы болурун чедип алыр чугула.

Библиотекаларга, номчулга ба-жыкчыларынга, кызыл будун-нарга албан черлеринге, бүүдүл-лерге болгаш өөредилге черлеринге номчучулар конференцияларын организастап чорудары онза улуг ужурулугу болуру.

Ном магазинериниң кышык үедө ажилдаарына белеткелдерин чорударына райкукомнар, суму, суур Советтери эргежок чугула дет-кичини көргүзөр ужурулуг.

Номуну пропагандалаары болгаш непередири—комсомолчу бүрүзүн, пионер бүрүзүнү, интеллиген-циянын хүлээлгези болур, чүге дээр-ге, идеолоттуг ажилды бо чугула кезээ болза, «номнарын ажилла-рына чонну чогууру-биле чанчык-тырып өөрөтпэнде, бис бодуустун сорулгазын чедип ашмыдавас бис» деп ленинчи өөредигден ил-ергейлетип турар.

И. ЕРОЦКИЙ.

Даштыкы интервентилерден Ыраккы Чөөн-чүктүн хосталганынын үжен чыл ою

Үжен чылдарынын мурнунда даш-тыкы интервентилерден болгаш ак-гвардейжилерден Ыраккы Чөөн-чүк хосталган. «1922 чылдың октябрыда Совет республика улуг тилгелерин байырлаан: Совет черини интервен-тилер холунга турган эң сөөлгү участогу болур Владивостокту. Кызыл Армия болгаш Ыраккы Чөөн-чүктүн партизаны япон интер-вентилерден хостаан» деп ВКП(б) төгүзүнү допчу курзунда чуга-лап турар.

Совет эрге-чачырганы боой тудар, бистин Төрээн чуртувусту капита-листиг күрүнелерин эрге чок ко-лониязы кылдыр хуудалар сорула-галыг бүгү-делегей империализми-га бүтү планирнынын буурашкы-ны даштыкы эжелекчилерин үндүр сыварганы-биле база Ыраккы Чөөн-чүкке совет эрге-чачырганы катап тургусканы-биле доозулган.

Анык Совет республикага удур дайынны эгелеп тургаш, бистин улус-тувустун каржы дайыннары болза, Ыраккы Чөөн-чүк дөвискээрле-рин эжелеп аларынча улуг кичээл-ге салып турганнар. 1917 чылдын ноябрыда Владивосток портунга «Брукили» деп америк крейсер шур-гуп кирип келген. Оон бооларынын дузазы-биле ол хоорайга совет эрге-чачырганы тургузарын болдурбас деп американнар санал турганнар. Од-ла үедө Оожум океан тавартыр Фидлинжерге америк шериглерин тырттып эгелээн тургай, ол шериг-лериниң сорулгазы болза, Ыраккы Чөөн-чүкте орус хоорайларын эжел-еп алары турган. 1917 чылдын ноябрь 19-та АКШ Совет республика-га аш хүрээлээшкини чарлаан, АКШ-тын, Англияның болгаш Фран-цияның консулдары Владивостокка

элчелдиг антисоветтиг сүлчээни ор-ганизастааннар. А 1918 чылдың ав-густа АКШ-тын империалисттери че-сектиг экспедициянын эгелээнин чарлааннар. «1918—1919 чылдарда АКШ-тын улус массалары ССРЭ-нин улустары-биле дайынны күзе-вейн турганнар. Бичаала-даа 1918 чылда ССРЭ-нин кырынча АКШ-тың чазаның (Япония, Англия, Франция-биле кады) халлаарына ол шаптыктавайы барган» деп эш Сталин америк журналист Ральф В. Барнестин айтыргаларына хары-ылап тура айткан. (И.В.Сталин. Чогаалдар, том 13, арын 139).

Август 16-да Владивостокка 27-ги америк полк кээп дүжүртүнгөн. Япон дивизияны-биле кады ол полк со-вет кезектерге удур тулчушкунче кирген. Оон соон дарый 8-ки америк дивизияның эске-даа кезектери кел-ген.

Ыраккы Чөөн-чүкке турган үезин-де америк эжелекчилер ханныг үл-гедилерни кылганнар. Японнар-биле кады олар өлүрүкчү чоруктуң өзү-чүрүмүн тургузуп, капиталистиг кул-данышкыны каттап төртүндүрүп турганнар. Сучан болгаш Шкотово, Приморье болгаш Забайкалье ин-тервентилерин дээрбечи үүлгедил-лерин тодаргай сактып турарлар.

АКШ-тын, Англиянын болгаш Францияның империалисттери анык Совет республикага удур даштыкы легионнары чорупуң, ак-гвардейжи бөлүктөрүн хатыштырып болгаш чеспелеп турганнар. Царының хан-нын адмиралы Колчакты база Се-менов, Калмыков болгаш эске-даа шак ындыг өлүрүкчүлөрүн олар бол-дунар арга-биле деткип турганнар. Ол-ла бүгү ак-гвардейжи хортаачы-лар болза, Вашингтонда, Токиода,

Лондонда болгаш Парижде ботта-рының эзелериниң тура-соруун ды-накчыры-биле күөөсид турган чал-чачылар болганнар.

АКШ-тын империалисттериниң со-вет улуска удур организастаан дай-ыны чоккушаткан санаашкынаар-биле алырга, чүглө Ыраккы Чөөн-чүкке болгаш Сибирьге бир миллион хире кижилерин амы-тыныга чет-кен болуп турар. Ол ханныг үүл-гедиг Совет Россияга удур интервен-циянын организациялары — АКШ-тын империалисттериниң кара сет-киге мөңгө арттып каар. Америк-япон шүгүшүкчү Ыраккы Чөөн-чүк-түн улус ажил-агыйын үндөзүн-биле хоозураткан.

Бичаалажок бодуун шериг, поли-тиктиг болгаш экономуг халдааш-кынын АКШ канчаар-даа калбартып турга, делегей империализминге удур дайынга тилекчи тала Совет-тиг Россия болуп үнген.

«Катышкан Штаттарга болгаш Японияга хамаарыштыр бис болза-ларын Россияже бужар-бак, кем-буруулуң, ултекиң чыгы оларнын капиталисттериниң буйларына ба-раан болган халдаашкынын ойтур шавар деп ол политиктиг сорулганы эдерип турар бис. Ол ийи күрүнелер-ге бис тайбыны хөй уудаа база он-зазы-биле саналдап турган бис, ич-чалзажок олар биске безин хар-ылаваан болгаш Деникинге база Колчакка дузалап, Мурманны база Архангельскийн үптөвшишаан, Япо-ниянын болгаш Сонгу Американың Катышкан Штаттарынын дээрбечи капиталисттеринге орус тараачынар-нын маадырлыг уурландышкыны кы-лып турар чери болур Чөөн Сибир-ни онза куругладып болгаш хоозу-

ратпышаан, бистин-биле дайынны үр-гүлдүлөп турлар» деп В. И. Ленин 1919 чылдың июльда бижээн. (В. И. Ленин. Чогаалдар, том 29, арын 477).

Колчакты чылча шаварынын ге-нииндиг сталички планын чырыкы-ланчак кылдыр ботландырганы Ыраккы Чөөн-чүкке байдалды база үндөзүн-биле эскерткен. Ленин — Сталинның партиянын организаста-аны партизанырнын күчүлүг шимчээшкининиң чалбыжын ак-гвардейжи өлүрүкчү чорук-даа, япон-америк дайынсырактарнын ин-тервентичи хөдөлүшкүнери-даа өжүрүп шыдаваан.

Ыраккы Чөөн-чүкке японнарнын таварышкыны улуг аштырышкын-нар 1919 чылдын чайынында Сучан-га американнарнын чылча шапты-рышкыны-биле быгылатынган. Америк экспедиция корпузунун кол күжүн сый шапкан партизанырнын Сучанга тилгелгези болза, Советтиг Ыраккы Чөөн-чүктүн улустарын даштыкы интервентилерге удур дем-селиниң төгүзүндө эя-не алдар-дыг арын болуп кирген.

1920—1922 чылдарда АКШ-тын Ыраккы Чөөн-чүк талазы-биле бугу политказы болза, совет-япон дайы-ны калбартып, Совет Республиканы боой тудар болгаш оожум-океан дээрбедделериниң талазы-биле боду-нун адааннажыкчызы Японияны хоозурадыр, кошкаалдыр деп угла-нышкынын турган. Ол планын элчелдиг звензов болза, 1921 чыл-дын май 26-да Приморьеге болган чаа ак-гвардейжи эргилде болур. Ол эргилдени япон командьдал, амер-ик консул Мақтаун болгаш АКШ-тың тускай төлээлекчилери—Смит болгаш Кларк олар белеткээрлер.

Совет чуртун кыргына чаа ай-ыл дигрелип келген. Большевик партиянын Төп Комитеди оон ду-гайын өй-шаанда сагындырып тур-ган. Ыраккы Чөөн-чүктүн дөвискээ-

ринге ак-гвардейжилерин оон ынай тарап неперээр РСФСР-ге улуг айыыл болуп хуудуп, РСФСР-ниң чамдык кезинин ийикче бүрүнү-биле хүрээлээриниң бүгү-делегей капита-лы апарып болур деп Ыраккы Чөөн-чүктүн үшкү партия конференция-зына ТК-ның телеграммасында чу-гаалап турар.

Армияны быжылгаары-биле Төп Комитет Ыраккы Чөөн-чүкке төп черден бөдүк шериг ажилдакчыла-рын чоруткан. Партия конферен-циязынын кыйгыры-биле ыраккы-чөөн-чүк полктарынча коммунистг улуг-улуг күштер нежежил кирген. Амурун партия организациязынын коммунисттериниң чартык кезин фронтуже мобилизастатырган тур-ган.

Чаартыр организастатынган бол-гаш быжылгатынган кызыл кезектер удур халдаашкынча кирипкен.

Америк-япон империализмин ак-гвардейжи чалчалары Волочаевка болгаш Спаск чанына чылча шап-тырышкына таварышканнар. 1922 чылдын октябрь 25-те совет шериг-лер Владивостокту интервентилер-ден хостап алганнар.

Ол улуг тилгелерин дугайында Ленин Москва Совединиң пленумун-га чугаазына мыпча дээн: «Кыл-дынган чүүлдү чедип аларда кайы хире когаралдар болганын кончут эки билер силер, хамааты дайын кайы хире үр болганын болган оон кайы хире хөй күш алганын билер силер. Ам бо-удур, бисче, «бистин чаалап алышкыннарывысче бүгү-нинтинин чүткүлүн Владивостокту алганы биске көргүскен (Владивос-ток ырак-ла болгай, ыччалзажок ол хоорай бистиниң-лэ болгай) бистин шуптувуска көр-гүскен. Мында-даа база ычча-даа—РСФСР. Ол чүткүл бисти ха-мааты дайыштардан-даа баз бисче халдап турган даштыкы дайыштар-дан-даа адырып алган.» (В. И.

Ленин. Чогаалдар, том 33, арын 399).

Америк-япон интервентилерин чылча шапканынын болгаш крайга совет эрге-чачырганы катап тургус-канынын соонда Ыраккы Чөөн-чүк-түн ажилчы чоңары тайбың тургу-зушкуну улуг хемчээлин-биле калбартып чоруда бергеннер. Хаба-ровскинин төвүнге мун-мун чер ка-зыкчылары чаа бүүдүрүлгелерин тур-гузары-биле онгарларын казып тур-ганнар. Оон мурнунда ындыг бүүдү-рүлгелерин Приморье көрбээн. Усу-руиниң эрктирени дургаар база Приморьеге ыаш үлтүрүнүн кан-чаар-даа аажок улуг ажил-агыйла-ры тургустунган. Далай эрктирениге балык комбинаттарынын сырий чет-кизи өзүп үнгөн.

Тайгаже кижинин ындыг халдааш-кыны төөгүдө болуп көрбээн. Кижил-ер сөөктен поезделер, металл, це-мент, дерилгелер чүдүргөн составтар Ыраккы Чөөн-чүкке төңчү чок агым-биле шуужуп турган. Чаа

Нийтийн мал ажлын үргэлжлэл кичээнгэй салыр

Ажилчы чоннар депутаттарын Кзыл көдөө район Советиниң чоокта чаа болгон ээлчеглэг сессиязынга мал ажлын сайзырадыр талазы-биле 1952 чылдын күрүнө планын районун колхозтары күүседип турарынын болгаш 1952—1953 чылдарда мал кыштаглаашкынын белеткелиниң чоруп турарынын дугайында айтырыгы чугаалашкан.

Нийтийн мал ажлын бүгү талазы-биле сайзырадыр, оон продуктуудун бедидер айтырыгы район Советиниң күүсүмө болгаш районун чэр-чэр Советтери четпес удуртуп турарын сессия илереткен. Ээрбек, Көк-Тей, Кара-Хаак көдөө (суму) Советтери боттарынга хамаарып турар колхозтарда мал ажлын сонургавайын, ол дугайында айтырыгларын Советтер сессияларынга чагыс-даа каттап чугаалашпайн келгенер. Ол чорукту чүгдө үстүнде Советтер даргалары эштер Дырткы-оол, Очур, Струков олар боттарынын албан хүлээлгезин харысагала чок күүседип турары-биле тайылбырлап болур.

Районун колхозтары 60 чылын 47 баш санын инектерин, 311 баш хойлары планга чедир өстүрүп албааныр. Ылангыя мал ажылынын байдалы «Малчын», «Совет Тыва», «Бай-Булуң» колхозтарда багай болуп турар. Ол ышкаш Баян-Колда Сталин аттыг, Кара-Хаакта Чалоз аттыг болгаш өске-даа колхозтар азырал куштар ажылын сайзырадырычче кичээнгэй салбайн турарын депутаттар сессияга чидин-биле шүгүмчүлээр.

Оон ыңай колхозтарда малдын үчүдү кончуг будулчак. «Бай-Булуң» колхозтун малдарын район комиссиязы барып санап көөргө, ол колхозтун мурнунда берген өтчүдунда бижитинген санга 89 баш санныг хойлар, 9 хаваннар четпес болган.

Колхозтар бо чылын сизген белеткээринин планын чүгдө 50 хуу күүсеткенер. «Черби», «Малчын» колхозтар силос салырынын планын үскөн.

Мал ажылынын талазы-биле тускай эртемниглер—зоотехниктер болгаш мал эмчилери-биле район Советиниң күүсүмө-даа, көдөө Советтер-даа ажыл кылбайн, хүлээнген ажылынын дугайында оларнын харымсалгазын бедидер ажыды чорутпайн турар.

Малга чылыг, эптиг каяалар туду алырындын планын болгаш эрги каяаларын кышка белеткеп, септээринин планын чамдык колхозтар шутт үскөн.

Мал ажылынын талазы-биле зоотехника болгаш ветеринария эртемни колхозчу малчыннар ортузунга пропагандалаар, ол ышкаш районда мурнакчы малчыннарнын дуржулгазын негптередир ажыды райкүүсүмүн көдөө ажыл-агый килдизни организаствайн турар.

Устүндө четпестерин чайладдырычче угланган шитпирни сессия үндүргөн.

К. ОНГА.

Туду планын күүсеткен

Барыын-Хемчик районун колхозтары бо чылдын сентябрь айнын 30-ге чедир 46 чуртталга бажынарын тудуп алган болгаш 51 бажынарын тудуп доозуп турар. Туду талазы-биле Эрги-Барлыкта «Большевик», Хөндөлөдө Ворошилов аттыг колхозтар туду планын күүседип турарлар.

Планда көрдүнгөн 20 мал каяаларындын 18-зи кылдыган. Мал

кажаазы тудуп алыр талазы-биле «Красный пахарь» колхоз мурнакчы болуп, планда көрдүнгөн үш каяаларын 2-зин тудуп алгаш, бирээзин доозуп турар.

Районун колхозтары Октябрьин социалистг улуг революциязынын 35 чыл оюнга туду талазы-биле чедишкнирлеринг ужуражыр дээш туду ажылынче күженишкнини улгаттырып турар.

Авансылап берип турар

Чөөн-Хемчик районда «Большевик» колхозтун кежигүннери колхоз бүүдүрүлгезинге калбаа-биле киржилп турар. Оон ачызы-биле чартык чылда 40 муң трудовденин колхозчулар ажылдааннар.

Артель кежигүнненин күш-ажылга шак ындыг кызымаккай чорууну түнейинде колхозтун ажыл-агыйы дыка өзүп, быгылып, улуг чедишкнирлеринг болуп турар. Чүл дизи, колхоз бо чылын мал өстүренин планын, малга чам белеткээринин планын, күрүнөге эмт, дүх дужаарынын планын күүсеткен. Тараа

дүжүдү эрткен чылдан дыка чагай болган. Колхоз күрүнө-биле сентябрь 3-те-ле үзе санашкан.

Ам колхозчуларга тарааны авансылап берип турар. Баштайгы авансыда 40 тонна тарааны үлешкен. Артельдин мурнакчылары: инекии К. Девек-оолдун өг-бүлөзи 1200 килограмм ажык тарааны, саар инек каларчызы Д. Дамык бир тонна, чылгычылар О. Сендикмаа, М. Бичиней олар 900—900 ажык килограмм тарааны авансыга алганнар.

А. ТАМБЫ-СЮРИОН.

социалистг культуранын чугула одагланы болу берилээр.

Гитлержи Германияны болгаш япон империалисттерини чылча шапканынын соонда Ыраккы Чөөн-чүк улам чараш кылдыр чечектелген. Дайын сөөлүндө үеде крайнын хоорайларынга болгаш суурларынга чаа-чаа тудуглар тургустунуп, колхозтарнын шөлдери улам бедик дүжүттү берип турар апарган. далай-же балыкчыларын улам кайгамчык эки суднолары үзүп турар апарган.

Япон империалисттерден хостатырган Муруну Сахалинга болгаш Куриль ордукултарынга ажыл-агый, культура, амдырал чаа, совет өзү-же дүрген темпильер-биле эде тургустунуп турар. Хожудангай колонийин ажыл-агыйнын бүстүп калган черинде ам болбазырангай совет балык ышт болгаш даг үлетпүрлери тургустунулаан.

Чечектелин турар Советтиг Ыраккы Чөөн-чүк кайгамчык чараш. Социалистг күчүлдү индустрия оон чоргааралы болгаш алдары болуп турар. 1913 чылда бүгү Ыраккы Чөөн-чүктү бүгү үлетпүрүнүн чылда ачылдап үндүрүп турган чүүлден хөй продукцияны бир чылда чааскаан ачылдап үндүрүп турар бүүдүрүлгелер крайнын заводтарында бар болуп турар. Дайын сөөлүндеги беш чылдыг чылдарында чүгдө чагыс Хабаровск крайга үлетпүрүнү чаа адырлары—хөмүр, даш, бажын туудушкунун болгаш өске-даа адырлар төрүтүнгөн. Приамурьениң болгаш Приморьениң үлетпүрү дыка өскөн. Чөөн чүктү тараа талазы-биле эң бай чери—Амур область улам хөй тарааны болгаш техниктиг культураларын берип турар апарган.

Ыраккы Чөөн-чүктүн чонунун чаагай амдыралын болгаш культура-

зын бедидеринге чурт чүвү-даа хайыраалайын турар. Совет эрге-чагырганын чылдарында ында оон-он дээди болгаш ортумак өөредилге черлерин тургускан болгаш хөй-хөй янзы-бүрү эртем-шичилел албан черлери ачылдап турар. Чүс-чүс кинотеатрлар, клубтар, библиотекарлар, номчулга бажынары, культура ордулары, театрлар, музейлер делгем крайнын ажылы чоннарын хандырып турар. Ыраккы Чөөн-чүк бижик билбес чорук чок район апарган. Чүгдө чагыс Хабаровск крайнын школаларында ам ийн чүс ажык муң школачылар өөренип турар. Техникага шылгарангай болбазырандыгалары болгаш эртемге ажыдышыкны дээш кайгамчык эки урланчечен чогаалдары дээш белик ланал—Сталинны шакналды алган кижилер Ыраккы Чөөн-чүктө хөй, Советтиг Ыраккы Чөөн-чүктүн бо хүгүзү кайгамчык эки, ынчалзажок оон чоккук келир үеи оон-даа артык магалыг. Бешки беш чыл планы оон мурунда чаа канчар-даа аажок улуг перспективаларны ажыдып берип турар. Аар индустрия манаа улам дүргөн хөгжүүр. Ышт болгаш балык үлетпүрүнүн продукциязынын бүүдүрүлгезиниң дыка улгадырын төдөлип турар. Транспорттун харылзаанын улам ыңайгы көдүрүшкү-нү болур, чонга аш-чөм болгаш үлетпүр барааннарын бүүдүрүп үндүрери хемчээл чокка бедидер.

Оожум океаннын кырынга төрөөн чурттуг тугун, коммунизмниң тугун улам бедидер көдүрери-биле боттарынның бүгү күштерин партиянын XIX съездининг директиваларынга сорук кииртинген ыраккы чөөн-чүкчүлөр чаа беш чылды күүседирине бээрлер.

А. ТЕПАНОВ.

Хабаровск.

Кзыл хоорайда кооператив школазынын нийти хевيري. Чурру А. Ермолаевтин.

Ермаковтарның үлөгери

Областын тудуг трестининг Кызылда дузалал бүүдүрүлгезинде чазанылга цехи (мастери эш Килян) делгем, ажылдаарынга эң таарымчалыг кылдыр тургустунган.

Бүүдүрүлгөдө эжииктер, сонга чаактары болгаш өске-даа нарын кылымалдар бүүдүренинге мергезкилдиг кижилер хөй илереп турар. Ылангыя мастер Ермаков, оон оолдары Николай, Михаил, Сергей олар бүүдүрдө ооналдарынын үргүчү 160—170 хуу күүседип турарлар.

Н. ЯКОВЛЕВ.

Бижик өөредилгезин удуртуп

Улуг назылыг ажылчы чоннарын бижик билбес болгаш бижикти биче билер чоруун узуткаарынын талазы-биле хемчеглер Улуг-Хем районда багай чоруп турар.

Бо чылын бижик билбес болгаш бижикти биче билер чорукту узуткаарынга көрдүнгөн хемчеглерге чарыгдары-биле районга 25.000 рубльди берген турда, чартык чылдын дургузунда чүгдө 1507 рубльди ажылгаан чорук районун улус өөредилге килдизи (эртелекчи эш Ключин) районга бижик өөредилгезин ажылынга удуртулганы кошкатканынын демдээ болур.

Районга бо чылын бижик билбес болгаш бижикти биче билерлеринг 36 бөлүмнери турган.

Мурнунда ачылдап турган 52 культурамейжилеринг кырынга Шагаан-Арыг ортумак школазынын үстүкү класстарынын 26 өөреникчилерин июнь айда партия райкомунун буюрунга бадылаш, көдөөгө бижик билбестерин болгаш бижикти биче билерлерин бижикке өөредир-биле чоруткан турган. Ыччалаадала оларнын чай дургузунда өөреткен кижилеринин саны билдирмес, ол культурамейжилерин районун улус өөредилге килдизинден кончуг сула удуртканы-биле бөлүмнерге

башкылаашкынын денели куду эрткен.

1952 чылдын июнь 18-те партия райкомунун буюру районда бижик өөредилгезинин байдалынын дугайында доктаал үндүргөн Районун улус өөредилгезинин килдизи болгаш өске-даа хамаарышкан черлер боттуг хемчеглер албааны-биле партия райкомунун буюрунун доктаалында айтылган хемчеглер күүсетимей арткан.

Район Советиниң күүсөкчи комитети, суур болгаш көдөө Советтер барык ийн чылдын дургузунда бижик өөредилгезинин чоруп турар байдалынын дугайында боттарынын ээлчеглэг сессияларында, хуралдарынга чагыс-даа каттап чугаалашпаан.

Партия райкомун бижик өөредилгезинин дугайында доктаалдарны каш удаа үндүрүп турса-даа, оларнын күүсүлгезин дээш хыналда чоруптаанындан мынчага чедир көскү түнөл чедип алдырмааны тодаргуйн.

Ам районга бижик өөредилгезинин ажылын дарый эмгелей тургузуп, оларга партиянын оперативтиг удуртулганын хандырыса чогуур.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

Өлүк тывыжының сезонун районга чедишкниниң эрттирер

Тожу районун ажылчы чоннары партиянын XIX съездининг үндүргөн директиваларын бүгү совет улус-биле бир демей сорук кииришкенини, ажыл-ишти бедик көдүрүшкүн-биле уткуп турарлар.

1952—1953 чылдарын күсүк, кышкы аныяк сезонун районга чедишкнини эрттирер чорук партиянын XIX съездининг 1951—1955 чылдарда СССР-нин хөгжүлгезиниң бешки беш чыл планынын талазы-биле директиваларын амдыралга күүседириниң херээнге база чугула салышкыны болур.

Коммунистг партиянын ол төөгүдүг съездининг шитпирлери-биле сорук кирген районун ажылчы анычлары бо чылдын ээлчеглэг аныяк сезонунче массалыгы-биле эгеле кирген.

Тожу районун улус ажыл-агыйнын кол черин аныяк ажылы желеп турар. Өлүк тывыжы чыл бүрдө организаствыг чорутууп турарынын ачызында районун ажылы чоннарынның материалдыг амдыралынын денели улам эжикип турар. Олар боттарынын аажок орулгазын улгаттары-биле калы социалистг Төрөөн чуртунын экономиказын быжыглаарынын херээнге биче эвес салышкынын кирип келген. Тожунун чону төөгүзүндө аныяк амдыралдыг чорза-даа, амгызы ышкаш ындыг улуг орулганы албай чоразын боттары-ла чугалажып турарлар.

Оон боттуг херечизи болза, Тожунун чону моюн мурнунда хуу, бидаргай амдыралдыг турар үеде оларнын өлүк тывыжындан алыр

ниити орулгазы чыл-бүрдө 600 муңдан ашпас турган. Ыччарга районун күш-ажылы чону коллективтиг, колхозчу амдыралчы шитпир киргенден бээр, кыска үенин дургузунда өлүк тывыжынын ажылы үнденип-биле эде организаствыгынын, тывар орулга кескүзү-биле белдиз.

Районун ажылчы чонунун чылда тывар бүгү орулгазынын 80 ажыг хуузу ам чүгдө өлүк тывыжындан алдынып турар. Оон иштинде, ылангыя колхозчу секторун өлүктен тывар орулгазы 1950 чылдан бээр онза улгадып келген. 1951 чылда районун ажылчы чонунун өлүктен тыпкан бүгү орулгазынын 61,9 хуузу колхозчу анычларынын болган.

Ыччарга районун колхозтарынын эрткен чылдагы бүгү орулгазынын кол дөзү болза, өлүк саарылгазындан алган орулгалар болуп бадыткатылган. «Совет Тыва» колхозтун 1951 чылдагы бүгү орулгазынын 68 хуузу, «Май 1-зи» колхозтун 65 хуузу чүгдө өлүк тывыжындан алдыган.

Эрткен 1951—1952 чылдарын аныяк сезонунун өлүк белеткелгезинге районун «Май 1-зи» колхозу (даргазы эш Монгалби) өлүк тывыжын эң эки организаствыг чоруктарынын түнөлине ол 1953 чылда ажиттынар Бүгү-эвледдин көдөө ажыл-агый делгелгезинге киржир эргелиг кандидат кылдыр областын мурнундан депшитирген.

Ол колхозтун мурнакчы анычлары эштер Мырлаа аныяк сезо-

Аңныыр сезонун организаствыг чорудар

Аңчылар айттырыпкан

Бай-Тайга районун Бай-Тал сумузунда Сталин аттыг колхозтун партия эге организаствыгы бо чылдын аныяк сезонун чедишкниниң чорудары-биле октябрьнын 12-де колхоз аңчыларынын чөвүлөд хуралын чылдырып эрттирген. Аңаа хоочун аңчы Сарык-Дегенин бодунун саналынга чугаалааны: «Мен бир бригаданы баштап чорууйн. Ыччарга бис 6 муң рубльдиң өлүк кирип шыдаар бис—дээш хоочун аңчы коммунист О. Деликтиң аңчы бригаданын социалистг чарышка кыйгырган.

Ыччарга хоочун аңчы комму-

нистер Х. Эреге, О. Делик оларга баштапкан ийн бөлүк аныяк бригадалары шаандан тура айнап өөрөгөн, элбег динияг Хемчик бажы Шогла тайгазынче октябрь 15-те эки дөгеримчелиг айттырып үнүпкен. Ол ышкаш эш Сарык-Дегеге баштапкан бир бригада Шуй бажы Оргу-Ышт тайгазынче база-ла айттырыпкан.

Кажан бригадалар айттырып турар үеде колхоз баштаар чер, колхозта партия эге организаствыгынын секретары эш Чудурупкай олар, очатывыштыг, эки чоруунун анычларыга күзөп, чагымын берип үзгөн. С. АЛЕЕТ.

Аңчы херээженнерниң бригадасы

ЧЫРГАЛАҢДЫ (радио-биле). Тере-Хөл районун аңчыларынын чоокта чаа болган следунун шитпирин боттандырар сорулга-биле «Большевик» колхозтун херээженнеринден 11 киши тускай бригада болуп айнап үнгенер. Олар чепсек, дерилге талазы-биле эки хандыгыран болгаш тускай онаалда пландары айттырганнар. Бригаданын

удурткучу херээжен Седип. Чыргалаңды суурдан коммунист Долзатпаага удуртуган 10 аңчы херээженер чака үнүпкен. Оларнын аразында шоколага 2 чылдарда эки ачылдаан, хөй-нийтичи К. Айыжы. 3 чылдарда эмнедеге макталгалыг ачылдап келген Б. Зоя олар база бар.

Р. БИЧЕН.

Тожунун аңчылары

ТООРА-ХЕМ (радио-биле). Тожу районун ыраккы тайгаларже чоруур аңчы бригадалары октябрьнын 17-ден эгелеп айттырылганнар. Четче эвес медээ ёзуугаар алырга баштайгы ийн хүннерде 273 кижичоруткан.

Октябрьнын 18-те «Совет Тыва» колхозтан эш Чигжитке баштапкан 80 (оон иштинде 11 херээжен) аңчылар айттыган. Олар 388-2 муң рубльдин орулгазын кирип планын чоруткан. Оон иштинде киши 600, дини 35 муң санын.

Районун аңчылары бо чылын багай эвес хандырылган. Ылангыя «Совет Тыва» колхоз бодунун бригаданын бүгү тала-биле таарымча-

лыг организастваан. Олар Төрөөн чуртувун мурнунга берген сөзүн ээлеп шыдаарлар.

ТООРА-ХЕМ (радио-биле). Тожу районда «Май бири» колхоз бо чылдын аныяк сезонун чөп ачылгавар сорулга-биле октябрь 20-де 125, (оон иштинде 12 херээжен) аңчыларлыг бригада айттырган.

Бригаданын белеткели хынамчалыг, тывыш талазы-биле ол тускай планын, оон кежигүннери социалистг чарышка хүлээлгелери алган. Аңчылар нийтизи-биле 493,6 муң рубльдин орулгазын колхозтуга киририн хүлээнгенер.

Т. ЧАТ.

Аныяк аңчы кыс

Айыжы Чечек 19 харлыг. Ол аныяк ажылынга 14 харлыгындан эгелеп өөргөн. 1950 чылдан бээр Тере-Хөл районун база бир мурнакчы аңчызы болуп, ол чыл бүрдө-де 200-тен эвээш эвес дини, 2-ден куду эвес киши кежин дужаар болуп керээ чаргаш, оозун үргүчү-ле ажыр күүседири келген. Аныяк аңчы Айыжы Чечектин аныяк дуржулгазы чыл-бүрдө улгадып, аныяктын нарын аргазы-биле ол эки чепселенип шыдаан. 1951 чылдын кыжынында аңчы кыс чарган керээзин күүседири-биле айнап үнгеш, 1 улуг адыгы, 150 дини, 1 киши, 2 күзени өлүргөн. Ол кандыг-даа аныяк аңчыларын чоргар деп чүвени черле билбес.

Аныяк аңчы 1952—1953 чылдарда бодунун аныяк планын база-ла мурнукузу ышкаш чедишкниниң күүседирин хүлээнип, 300 дини, 3 кишти өлүрер болуп керээ чаргаш, айнап үнүпкен.

Ол чүгдө аңчыларынга ышак эвес, харын хөй-нийтиң ажылынга база илдепелиг херээженнерин бирээзи. Ол бодуну политиктиг билени бедидер сорулга-биле аныяктын хостуг шактарында номчуур дээш тывадыл кырында номнары: Сталин башкынын допчу намдарын, «Араттын сөзү» деп Салчак Токанын чогаалын болгаш «ВКП (б) төөгүзүнүн допчу курау» садып алгаш айттыган.

С. МААДЫР.

нунда 7193 рубльдин өлүк, Дажы-Серен 7063 рубльдин, Дажырган 6887 рубльдин кирип, күүсөтсе чогуур нормазын каш каттап ажыргаш, кызымаккай күш-ажылыч түнөлдери чедип шыдааны-биле областын эң мурнакчы аңчыларынга санадып, бирги черенин шаандаларын алганнар.

Бо чылдын аныяк сезонунда районун өлүк белеткел планынын 90 хире хуузуун база-ла колхозтар күүседири болуп, керээ чаргаш, хүлээп алганнар. Мыччарга районун экономиказынын кол дөзү, чүгдө өлүк тывыжы болур дээрин үстүнде фактылар тодаргай херечилеп турар.

1952—1953 чылдарын аныяк сезонунда Тожу районун аңчыларынын мурнунга бедик болгаш харымсалгалыг сорулгалар салдынып турар. Районун аңчылары ону ханызы-биле медереп билгеш, бо чылын күрүнениң өлүк планын чедишкниниң күүседири сорулга-биле чедишкниниң күүседири сорулга-биле 350 ажыг шилдиг аңчылар кашкаш бригада болуп алган, Тожунун тывыштыг тайгаларынче бурун дөгеримчелиг айттырып үнгенер.

Бо чылдын октябрь 7-де болуп эрткен район аңчыларынын следундан күрүнөге өлүк белеткелинин бо чылдагы планын чедишкниниң күүседири дээш, аңчылар боттарынга бедиткен хүлээлгелери ап, социалистг чарышка Тере-Хөл районун, оон бүгү аңчыларын кыйгырышаан, мооң алаанда боттуг хүлээлгелерин алганнар.

1952—1953 чылдарын күсүк, кышкы аныяк сезонунда өлүк тывыжынын күрүнө планын 115 хуу күүсөтпишаан, ыччарга күрүнөге миллиондан эвээш эвес рубль өртөкчү, бедик шынарлыг өлүктү кирип, Районга 20-ден эвээш эвес аныяк бригадаларын организастваан.

оларны аңнаашкын сезону доозулгуче чедир доктаамал ачылдадыр.

Тыпкан өлүктүн шынарын областын аныяк дүрүмүн ёзуугаар болдуруп, өлүрер аныяктын тус-тус лектектини: диниге 1 хуу, аска, коданга, күзөнге 2 хуу, кундуска 5 хуу болгаш кишиге 1 хуу чедир кудулайдып, ол сорулганы чедип алыры-биле аңнаашкынга таарымчалыг чепсектерин ажылаарын боттадыр болгаш өлүктүг стандарттар ажаалгазын экижидер.

Аныяк бригадаларынын, эвеноларын болгаш тус-тус аңчыларын аразынга өлүк тывыжынын планын хуусаа бетинде долдуур болгаш ажыр күүседири дээш социалистг чарыштын тугун бедик көдүрүп, айданган хүлээлгелерин чугаажок күүсөлдөзүн хандырыр.

Аныяк сезонунун үзенинде өлүк тывыжынын доктаатылган планын күүседири-биле чергелештир 30 аныяк аңчыларны белеткеп өөредип 1952—1953 чылдарын аныяк сезонунда бригада кежигүнү аңчы бүрүзү 2550 рубльден эвээш эвес, 1 эки-туранын аңчылары 250 рубльден эвээш эвес түптүг эки шынарлыг өлүү айнап ытпаш, күрүнөге дужааган турарын чедип алыр.

1953 чылда ажиттынар Бүгү-эвледдин көдөө ажыл-агый делгелгезинге 30 кижиден эвээш эвес шилдиг аңчыларны кириштирерин чедип алыр деп хүлээлгени алганнар.

Мыччарга коммунистг партиянын XIX съездининг сорук кирген, аны тывыжыга далдыгы мергезеэн Тожунун бүгү эр, херээжен чону бо чылдын аныяк сезонун чаа шылгарангай көргүзүлгелерин эрттирп шыдаар дээринге чигинниг турбас.

А. БИЧЕ-ООЛ.

Тожу район Советинин күүсөкчи Комитетинин даргазы.

**БОЛЕСЛАВ БЕРУТТУҢ
ВАРШАВАДА ЧЕДЕ БЕРГЕНИ**

ВАРШАВА. Польшанын катышкан аялчы партизанын (ПЗП) Совет Эвилелин Коммунистг партизанын XIX съездинге чорааш Москвадан октябрь 16-да эки чана берген төлөөлөрүн: Варшаванын 25 муң хире чурттакчылары кызыл тулкарлыг, улустарнын баштыкчызы болгаш башкы эш Сталиннын база польша улустун удурткучу Болеслав Беруттун чурттарын туду алган журашканын.

Төлөөлөргө журажышкы болза, польша найсалдыг аялчы чонарны Ленин — Сталиннын улуг партизаны алдар болдурган, коммунизмди улуг эрдикти, улустарнын баштыкчызы болгаш башкы эш И. В. Сталинга алдар болдурган улуг чыскаалы болуп шилчиг берген.

Төлөөлөрдүн кежигүннери ПЗП ТК-нын даргазы, Польша Улус Республиканын президентизи Болеслав Берут баштадыр идирге үнүп кээр-ге чыылганнар дикмиттиг адыш чак турганнар. Болеслав Берут моон адаанда чугааны кылган:

Бистин төлөөлөривис польша аялчы чоннар массаларынын чурктин ханызыдан байыры Совет Эвилелин Коммунистг партизанын XIX съездинге дамчыдып, польша улустун эп-сеткил катыштырышканын илереткен болгаш польша аялчы чоннарга харыны, XIX съездинин чурктин ханызыдан ниг байыры эккелген. (Дикмиттиг адыш чаккашкыны).

Эш Сталиннын төгүлдүгү эстерин акы-дуума партияларга оң ниг болгаш чурктин ханызыдан кыйгырыны, оң улустар аразынага тайбыл дээш демиселдик улуг, бугү делегейни хаара түдүп турар болгаш кижир төрелетенин, ында бар-ла эки эки, мурнакчы, дикри болгаш чаагай чүдүлери оттуруп турар лозунгузун польша төлөөлөр эскелгенер. (Дикмиттиг адыш чаккашкыны).

Съездинин түнел хуралына эш Сталиннын чугаазынын канчаар-даа аажок улуг журашканы билбес болгаш боданып көрбөс ыдык улус, арын нүрүлүглерининден ыдык кижир делегейге чок. Улустар аразынага тайбыл дээш демиселчилерин күчүлү болгаш өзүп оор лагеринин санап четпес миллион-миллион массаларын тайбыл дээш улам-на турруштук болгаш кызымаккай демисел, дайын кыпсыкчыларына уду коргус чок демиселче, бугү делегейге улустарнын хосталганы, хамаарышпас чоруу болгаш демократиясы дээш демиселче ол чугаа мобилизация тап турар.

Амдан эгелеп Совет Эвилелин Коммунистг партиза деп адатынар ВКП(б)-нин XIX съездинин канчаар-даа аажок улуг, бугү-делегей журашканын каш эстер-биле чугаалап шыдатимастыр.

ВКП(б)-нин 1939 чылдагы XVIII съездинин үезинден бээр кижир төрелетенин төгүзүнгө канчаар-даа аажок шылгарангай үе, 13 чылдар дургузунун демиселин, аялчы чурдуглазын болгаш болушкуннарын съезд түнел көргөн.

Ол болза, делегейни ийги дайынын үези, Совет Эвилелин улустарнын тилекчи армиязынын фашизмни чылча шапканын үези, аялчы чоннарнын эрге-чагырга зып дикмечези-биле элэн хөй улустарнын хосталганын болгаш катат төртүнгенин, польша улустун катат төртүнгенин үези болган.

Делегей капитализмине ол болза, капиталист системанын нити кризисинин ханылаашканын болгаш чидигленишкенин үези болган.

Совет улустарга болгаш оларнын дузаламчызынын ачында капитализмдин илчирбелеринден хостатрган улустарга ол болза, күчүлдү чогадыкчы катат тургузушкунун болгаш хөгжүлденин үези, канчаар-даа аажок улуг төгүлдү чаартылгаларын үези, ол улустарнын бүдүрүчү күштеринин дүргөн өзүлденин үези, СССР-ге коммунизмди улуг туугларын тургузарынче шилчигденин үези болган.

Ол болза, СССР-ни күжүнүн, делегейге алдар-хүндүзүнүн болгаш ролунун канчаар-даа аажок улуг өзүлденин, бугү кижир төрелетенин мурнакчы кезектерин меделерине, идеологияга болгаш бо-

далдарына Советтердин улуг чуртунун саядынын канчаар-даа аажок улуг өзүлденин үези болган. Совет Эвилели болза, бугү делегейге кижилерин канчаар-даа аажок улуг кезинге тайбынын болгаш эки база аас-кежиктиг келир үеге идегелдин шынчы болгаш чылча шаптырбас чөлөнгичи апарган.

Ынчанган, совет улустарнын мадырлыг улуг партизанын XIX съездинин аялчыне бугү делегейин кичээгини салдыган турганы эдентиг эвес-тир.

Съездинин мурнуу чарында эш Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп төгүлдүк чаа ажалын парлаан. Ол ажалдын чыгыс совет улустарга эвес, харын социализм тургузуп турар бугү чурттарга, экономунт болгаш хөй-ниги эртемнеринге, марксизм-ленинниге канчаар-даа аажок улуг үелиг журашканы билдингир болгаш кижир төрелетенин бугү мурнакчы кезээ оңу үнелген.

Эш Сталиннын генитил эртем анализинге, экономика, культура талазы-биле канчаар-даа аажок улуг чединишкере, база мораль-политик талазы-биле чединишкере таянышпаан, партизанын XIX съездинин болза, социалистг тургузунун бузулбас күчүнүн, бодунун чөрүлдөзлөринде будулуп орашкан капиталистг тургузудан оң маргыс-даажок артык күштүн маргыс чок барымдалаалар болгаш төгүлдүк чөрүлдүлгалар биле көргүскөн. XIX съезд болза, социализмдин дараазында чадазы—коммунизмче совет нитиледин шилчигленин тодаргай оруун айткан. XIX съездинин төгүлдүк улуг ролу мында эң тодаргай-биле синдиккен болуп турар.

ССРЭ-нин хөгжүлденин бешки беш чыл планынын талазы-биле директиваларны сьездинге бадылаанынын, а ол ышкаш Совет Эвилелин Коммунистг партизанын чаа Уставын хүлээп алганынын канчаар-даа аажок улуг журашканын чугаалавышпаан. Берут болза, съездинин аялчынын ылангын бугү делегейин аялчы чоннар массаларына бугү-делегей талазы-биле канчаар-даа аажок улуг журашканы билемдеген.

Ленин—Сталиннын чеди миллион кижилг партизанын күлге күчүлдүк болгаш бузулбас чагыс эптин база чагыс кылдыр канилганын эвес, харын канчаар-даа аажок улуг көдүрүшкундү патриотизмин, кызымаккай чорукту болгаш совет нитиледин чаагай чоруунун болгаш культуразынын көдүрүшкунүчү, күштерин хөгжүдеринче угланган аял чорудалганын демир дег тура соруун съезд канчаар-даа аажок улуг күштү-биле көргүскөн.

Тайбынын камгалаарын хандыраар аргалыг күштерге ханы бүзүрел-биле, тайбынын херээ империализм бар турда кижир төрелетенин эне улуг проблемазы болур деп ханы бодал-биле съезд болза, совет улустун дүргөн болгаш үзүктөл чок өзүп турар күчүнүн тайбынын херээнге бараан болдурарына беленин хөй удаа демдегелен турган.

Чаа болгаш эки нитилел тургузуу дээш, бодуну улустуну күштеринин болгаш күчүнүн улам ынакчы база улам-на дүргөн хөгжүлдези дээш, улустар аразынага тайбыл дээш, хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дээш демиселчилерин хүрээленге идепкейлиг демисежир деп кым-на чүткүп турар болдур, ыдык кижир бугү ВКП(б)-нин XIX съездинин шилчигленин ханы болгаш бугү талазы-биле өөренир болгаш шингээди алыр журашканы деп Берут түнелди чугаалаан.

Национал фронт делгезин! Дайын кыпсыкчылары сөнээзинер!

Улустар аразында тайбын делгезин! Польша улустун улуг өнүгү, тайбынын тук тудукчузу Иосиф Сталин хөй-ле, хөй чылдарда делгезин!

Чыылган мун-мун кижилер Беруттун кыйгырына дикмиттиг баанлаашкынар-биле журашкан. «Сталин— Берут — тайбын!», «Эш Сталин делгезин!» деп күчүлдү кыйгылар үр-де чагыланым турган. (СЭТА).

Партизанын XIX съездинин материалдарын болгаш эш И. В. Сталиннын чаа ажалын даштыкыда парлап үндүрүп турары

ПОЛЬША
ВАРШАВА. Польшанын катышкан аялчы партизанын «Ксенжа и вежда» («Ном болгаш билги») деп ном үндүрер чери эш Г. М. Маленковтун кылганы «ВКП(б)-нин Төп Комитетинин аялчынын дугайында партизанын XIX съездинге өчтөт илеткелди» 200 муң экземпляр гиражтыг тускай брошюра кылдыр парлап үндүргөн.

РУМЫНИЯ
БУХАРЕСТ. Совет Эвилелин Коммунистг партизанын XIX съездинин документтеринге Румын Улус Республиканын аялчы чонарнынын улуг сонургалдын барымдалааш, Румыннын политиктиг литературалар үндүрер чери партизанын съездинин сөөлү хуралына эш И. В. Сталиннын чугаалаан чугаазын ийи чүс муң тиражтыг тускай брошюра кылдыр парлап үндүргөн. Эштер Л. П. Берия биле Н. А. Булганиннын чугаалаар чүс муң тиражтыг брошюралар кылдыр үнгөн.

Партизанын XIX съездинге эш М. З. Сабуровтун илеткелин болгаш эштер К. Е. Ворошилов биле А. И. Микоянын чугааларын парлаарына белеткен.

ВЕНГРИЯ
БУДАПЕШТ. «Сикра» деп ном үндүрер чер эш И. В. Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп чогаалын венгрияда парлап үндүргөн.

Ол ышкаш Г. М. Маленковтун кылганы «ВКП(б)-нин Төп Комитетинин аялчынын дугайында партизанын XIX съездинге өчтөт илеткелди», «1951—1955 чылдарда СССР-ни хөгжүлденин бешки беш чыл планынын талазы-биле партизанын XIX съездинин директивалары» деп М. З. Сабуровтун илеткелин болгаш «ВКП(б) Уставына эскерилделер» деп Н. С. Хрущевтин илеткелин парлап үндүргөн.

АЛБАНИЯ
ТИРАНА. И. В. Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп чогаалын «Зери и популит» солун парлаан. Чооку үеде ол чогаалды тускай брошюра кылдыр парлаар.

ГЕРМАН ДЕМОКРАТЫК РЕСПУБЛИКА
БЕРЛИН. АДН агентилелин дамчыдып турары болза: И. В. Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп чогаалын немец дылда массалаг тираж-биле Герман Демократтыг Республикада парлаан.

НОРВЕГИЯ
ОСЛО. «Нью Даг» деп ном үндүрер чер И. В. Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп чогаалын норвег дылга чооку үеде үндүрери-биле белеткеп турар.

ГОЛЛАНДИЯ
ГААГА. Эш И. В. Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп аялчын голланд дылда массалаг тираж-биле парлап үндүреринче «Пегасус» деп ном үндүрер чер кирипкен.

МООН АРАТ РЕСПУБЛИКА
УЛАН-БАТОР. Эш И. В. Сталиннын «ССРЭ-де социализмди экономунт проблемалары» деп чогаалын болгаш Совет Эвилелин Коммунистг партизанын XIX съездинге илеткелдерин болгаш саналдары база съездинин шилчигленин моол дылда очулдуруп, ном кылдыр парлаарына Моол Арат Республикада белеткеп турар. Чооку хүннөрдө олар парламент үнер. (СЭТА).

Франциянын суд эрге-чагыргалары Ле Леапты хостаарындан ойталап турар

ПАРИЖ. Франс пресс агентилелин медезини эзугаар алырга, шериг прокуратуразынын истекчизи, Ален Ле Леапты болгаш Ги Доковтун оларын хостат үндүрерин дугайында негелдезин хүлээп албаан. (СЭТА).

Национал хамаарышпас чоруктун дугайында айтырыг талазы-биле

Азия болгаш Оожум океан чурттарынын тайбын талалакчыларынын конгресинин резолюциясы

ПЕКИН. Пекинге болуп эрткен Азия болгаш Оожум океан чурттарынын тайбын талалакчыларынын Конгресинин түнел хуралына чагыс үн-биле хүлээп алган национал хамаарышпас чоруктун дугайында айтырыгнын талазы-биле резолюциянын текстин Синьхуа агентилели дамчыткан.

Тайбын болгаш национал хамаарышпас чорук чарылбас деп Азия болгаш Оожум океан чурттарынын Конгреси ылап шызыгып тур деп резолюцияда чугаалап турар.

Азиянын болгаш Оожум океан хөй чурттарынын национал хамаарышпас чоруунга кыжанышкынын улам өзүп турар чоруун тайбынга кыжанып болур деп санавышаан. Конгресс ханызы-биле кайтап турар. Ол-ла үеде бир чурт даштыкы шериг эжелетенин таваржы турунда, өске чурттары агрессивга киржиринче албадап турар; чамдык чурттар эжелеткен даштыкы шериглерде элетирген болгаш бодуну девискэринге шериг базаларын тургузар эргени бээр ужурга таварышкан; чамдык чурттарын иштиги херээ болгаш оларнын экономикаын даштыкы кижилер хынап турар; чамдык чурттар эконом блокадынын болгаш оларнын национал культуразын базарын объектизи болу берген болгаш ыдыг яныз-биле оларнын күзээр чурттар-биле хосталганы деткижери болгаш экономунт болгаш культуралык чорукту хөгжүдеринге бот-боттарын билчир чорукту узуктагыр.

Ол бугү эдентиг чорукту чурттарынын национал хамаарышпас чоруунче халдаашкын болгаш бугү делегейге тайбынга кыжанып кылдыр Конгресс көрүп турар. Национал хамаарышпас чорукту камгалаары болза, быйгы тайбынын хандыраарынын чутула биле деп ол санал турар. Национал хамаарышпас чорук дээш бугү шымчээшкенин чөптүг демиселин Конгресс деткип турар болгаш тайбынын чедеи алыр-биле моон адаанда хемчеглерин саналап тур:

1) Бугү чурттарын бот-эргезинин хамаарышпас чоруун болгаш девискэринин бугун турар чоруун хүндүктөө болгаш бир чурттан өске чурттын девискэринин бугун турар чоруунче кандыг-даа халдаашкыга, азы бир чурттан өске чурттын иштиги херээнге киржиринге шилчирин-биле удурланыр.

Кыдат улустун акы-дуңма өг-бүлезинде

ПЕКИН. Синьхуа агентилелин дамчыдып турары-биле алырга, октябрь 16-да Куруненин административтг чөвүленин премьери Чжоу Энь-лай улустун Төп Чаазаанга боттарынын хүндүктелди бүзүрелдери-биле Пекинде келген тибет төлөөлөрин болгаш Кыдаттыг өске-даа националдарынын төлөөлөринге алдар кылдыр хүлээп алышкын тургускан.

Төлөөлөргө байыр чедирбешаан, Чжоу Энь-лайн чугаалаан болза: «Национал байырлаады холбаштар тибет төлөөлөрин болгаш өске-даа националдарын төлөөлөрине найсылаады келген чоруу болза, Кыдат Улус Республиканын яныз-бур националдарынын улуг чагыс эвинин база бир херечилели болур».

Сөөлү үш чылдын дургузунда яныз-бур областтарга чедеп алдыган челишкенин болза, Кыдатты чектелип олурар күчүлдү чурт кылдыр хуудурун. Национал бугүруушак мындык чуртка чуртавышаан, бодунун мурнунда хөгжүлдери чырыктыланчак перспективаларды болуп турар деп оон ынак Чжоу Энь-лай бодунун чугаазын үргүлдүлээн. Дарга Мао Це-дуунун

Корей Улус-Демократтыг Республиканын эртемнер Академиязын тургусканы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканын эртемнер Академиязын тургузар дугайында Корей Улус-Демократтыг Республиканын Министрлер кабинеди доктадып тур деп ук доктаады чугаалап турар.

Эртемнер Академиязынын кежигүннеринге 10 кижини, эртемнер Академиязынын кежигүннеринин кандидаттарына 15 кижини бадылаан.

Корей Улус-Демократтыг Республиканын эртемнер Академиязынын президентинге Хон Мен Хинн тымыйлаан. (СЭТА).

Корейяда болушкуннар

Корейин Улустун армиязынын Кол командваларынын дыңнады

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол командваларынын октябрь 20-де медезлэни болза: Улустун армиязынын кезектери кыдат улустун эки-турачы кезектерини сырый деткимчези-биле дайынга уду камгалады тулчушкуннарын чорударын үргүлдүлөп турар.

Октябрь 19-та дуне «В—29» деп америк бомбачи самолёттук Пхеньянын кыдыглардында тайбын көлдө районнарге араатангы халдаашкынарын чоруткан. Оон түнелинде тайбын чурттакчыларын ортузунда дык хөй өлүмчидим болган.

Октябрь 20-де адыгмы-ачыларын отрядтары дайыннын 3 самолёду андара аткан болгаш дөрт самолётту үрөй аткан.

ПХЕНЬЯН. Корей Улус Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол командваларынын октябрь 21-де медезлэни болза: Эрткен хүнүн дургузунда Корейин Улустун армиязынын кыжышкынарын-биле кыдат улустун эки-турачы кезектери чөөн фронтта Кымха районуга дайынга уду камгалады тулчушкуннарын эргиде эзел алганы туруштарга чорударын үргүлдүлээн болгаш дайыннын атакаларына улуг чидирлери таварыштырган.

Өске фронттарга дайыннын разведка отрядтары-биле үскүлешкенин болуулаан.

Октябрь 21-де бистин шериглерини эниттиг кезектери-биле дайыннын самолёттарын адар адыгы ачылар, бистин шериглерини мурнуку туружунче калды турган дайыннын үш самолёду андара аткан болгаш бир самолётту үрөй аткан. (СЭТА).

Херээженнерин бугү-делегей шыдыраа маргылдаанын эгелээни

Октябрь 21-де Москвага Совет Армиянын Төп Бажында херээженнерин бугү-делегей шыдыраа маргылдаанын аядышкыны болган.

Мыргылааны Бугү-делегейни шыдыраа федерациязынын (ФИДЕ) шилчирини эзугаар эртрип турар. Ында 16 чурттарын эң шырак шыдыраачылары киржип турар.

Маргылдаанын аядышкынына элдар болдурган байырыг хуратга Бугү-делегейни шыдыраа федерациязынын президентизи Ф. Рогардын болгаш Стокгольмда бугү-делегейни шыдыраа маргылдаанын совет киржикчелерини байырыг телеграммаларын номчаш.

Маргылаанын кол шилчекчизи, бугү-делегей категориялыг шилчекчи В. Чудова маргылааны эртриренин дүрмөрин таныштырган болгаш оон соонда дугаар туудушкуну болган.

Октябрь 22-де бирги салышкын болган. (СЭТА).

«Шын» солунун бижикилеринге

Чамдык бижики эштер солунун үндүрери-биле материалдары бижээш, ону редакциянын кайы-бир аялчакчызынын адына чорудуп турар чүү бар. Оон ужурунда чамдык чагаалар ол үеде шөлзөй берген азы албан ужурунда районнарге чоруткан аялчакчылары үр хуусаада манап чыдарына таваржып турар. Чагааны тус-тус аялчакчыларга чорударга, ул чагааны дүргөн хуусаада парлап үндүреринге болгаш он шын үздүн тургузарына шаптыктыг болуп турар.

Чамдык эштер редакцияне чоруткан чагаазына бодунун тодаргай адрезин биживейн турарындан ол бижикилер-биле харылажып бижиглежери редакцияга элэн бергедери таварыштыр турар.

Устунде айткан четпестери болдурбас сорулга-биле моон сонгаар солунга парлап үндүрери-биле редакцияга чорудар материалдары редакциянын чагаа килдизини адрезин чорудуп турары болгаш бижикилерден «Шын» солунун редакциясы дилеп тур.

«Шын» солунун редакциясы. Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.